

Riigikogu väliskomisjoni istungi protokoll nr 204

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 14. september 2026

Algus 11.15, lõpp 12.59

Juhataja: Marko Mihkelson (esimees)

Protokollija: Elise Ernesaks (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Mart Helme, Eerik-Niiles Kross, Henn Pöllumaa, Luisa Värk

Komisjoni ametnikud: Birgit Keerd-Leppik (nõunik-sekretariaadijuhataja), Ivar Mölder (nõunik)

Puudusid: Ester Karuse, Juku-Kalle Raid ja Urmas Reinsalu

Kutsutud: Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna õiguse instituudi esindaja Holger Mölder (4. päevakorrapunkt); Välisministeeriumi globaalküsimuste asekanstler Minna-Liina Lind ja rahvusvaheliste organisatsioonide osakonna peadirektor Käthlin Saluveer (5. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Väliskomisjoni VIII istungjärgu töökava arutelu
3. Riigikogu avalduse „Ukraina võidu ja Euroopa julgeoleku tagamiseks" eelnõu ettevalmistamine
4. Väliskomisjoni tellitud uuringu „Väikeriikide huvide kaitse muutuvus rahvusvahelises korras: Eesti valikud pärast senise maailmakorra muutumist“ tutvustus
5. Eesti prioriteedid algaval ÜRO 81. Peaassambleel
6. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu väliskomisjoni nädala (14.09.2026-20.09.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 14.09.2026 kell 11.15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Väliskomisjoni VIII istungjärgu töökava arutelu
3. Riigikogu avalduse „Ukraina võidu ja Euroopa julgeoleku tagamiseks" eelnõu ettevalmistamine
4. Väliskomisjoni tellitud uuringu „Väikeriikide huvide kaitse muutuvus rahvusvahelises korras: Eesti valikud pärast senise maailmakorra muutumist“, tutvustus
5. Eesti prioriteedid algaval ÜRO 81. Peaassambleel

6. Info ja muud küsimused

Komisjoni väljasõiduistung teisipäev, 15.09.2026 kell 14.30

1. Ülevaade julgeolekuolukorra arengutest
2. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung neljapäev, 17.09.2026 kell 13.00

1. Riigikogu avalduse „Ukraina võidu ja Euroopa julgeoleku tagamiseks" ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
2. Arengud Venemaal
3. Tallinnas toimuva Ukraina ülesehituskonverentsi (28.-29. jaanuar 2027) ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Mart Helme, Eerik-Niiles Kross, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

2. Väliskomisjoni VIII istungjärgu töökava arutelu

Marko Mihkelson andis ülevaate väliskomisjoni 2026. aasta sügisistungjärgu plaanidest, sh visiitidest. Toimub Põhjamaade ja Balti riikide parlamentide väliskomisjoni esimeeste (NB8) kohtumine Vilniuses ja ühise välis- ning julgeolekupoliitika/julgeoleku- ja kaitsepoliitika (CFSP/CSDP) parlamentaarne konverents Dublinis. EL-i ja NATO ministrite formaadis on kavandatud mitmed kohtumised ja Euroopa Ülemkogud. Komisjoni poolt teostatava parlamentaarse kontrolli keskmes on Venemaa agressioonisõda Ukrainas, Ukraina toetamine ja Eesti huvide kaitse muutuvast maailmakorras. Menetluses on konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu ning komisjon annab seisukoha Euroopa Liidu ja Indoneesia vaheliste lepingute kohta.

3. Riigikogu avalduse „Ukraina võidu ja Euroopa julgeoleku tagamiseks" eelnõu ettevalmistamine

Marko Mihkelson ütles, et avalduse ajendiks on praegune kriitiline olukord Ukrainas. Avaldus demonstreerib ühtsust ja tegemist on üleskutsega partneritele ning liitlastele. 20. septembril toimuvad Venemaal ja okupeeritud aladel „riigiduuma valimised“ ja avalduses peaks märkima, et neid valimisi ei tunnustata. Ta tegi ettepanku fraktsioonide esindajatest moodustatud töörühma kogunemiseks 14. septembril kell 16, et redigeerida esitatud avalduse eelnõu ettepanekut.

4. Väliskomisjoni tellitud uuringu „Väikeriikide huvide kaitse muutuvast rahvusvahelises korras: Eesti valikud pärast senise maailmakorra muutumist“ tutvustus

Marko Mihkelson ütles, et väliskomisjon tellis selle aasta alguses uuringu teemal „Väikeriikide huvide kaitse muutuvast rahvusvahelises korras: Eesti valikud pärast senise maailmakorra muutumist“. Koostamisõiguse sai läbi konkursi Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna õiguse instituut. Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus on samuti koostanud samal teemal enda analüüsi. Lähikuudel peaks korraldama seminari, mille raames käsitletakse raportit avalikult.

Holger Mölder andis ülevaate tellitud uuringust (lisa). Reeglitel põhinev maailmakord nõrgeneb ning suurriikide konkurents ja tehnoloogilised muutused vähendavad väikeriikide turvalisust. Eesti peab seetõttu rakendama „targa riigi“ mudelit, kasutades oma piiratud ressursse võimendamiseks tehnoloogiat, innovatsiooni, kübervõimeid ja spetsialiseeritud nišše. Eesti ei tohiks sõltuda üksnes ühest suurriigist, vaid peab kujundama võrgustunud välispoliitika, mis toetub EL-ile, NATO-le, NB8-le, JEF-ile ja kahepoolsetele partnerlustele. Rahvusvahelisi institutsioone tuleb aktiivselt kasutada Eesti mõjuvõimu ja julgeoleku

suurendamiseks. Samuti käsitleti Eesti julgeolekupoliitika muutumist: kriisivalmiduse asemel keskendutakse üha enam sõjaks valmistumisele, aktiivkaitsesele, ühiskonna mobiliseeritavusele ning tehnoloogilisele ja majanduslikule sõltumatusele. Soome, Rootsi, Taani, Singapuri ja Taiwani näidete kaudu toodi esile laiapindse julgeoleku, totaalkaitse, paindlikkuse, asümmeetriliste võimete ja tehnoloogilise innovatsiooni tähtsus. Raporti põhijäreldus oli, et Eesti peab loobuma sõltuvuslikust väikeriigi mõtteviisist ning tegutsema võrgustunud targa riigina, mis muudab end partneritele väärtuslikuks ja kasutab rahvusvahelist koostööd oma piiratud ressursside võimendamiseks.

Luisa Värk arvas, et uuring rõhutab Eesti tehnoloogilist üleolekut ja nišši võimeid, kuid alahindab sõjalise võimekuse tähtsust. Ta tõi näiteks, et kui Ukrainat survestatakse rahu saavutama territooriumite ära andmisega, oleks Eestil keeruline usutavalt kaitsta raportis tähtsal kohal olevat reeglitel põhinevat maailmakorda. **Holger Mölder** kommenteeris, et uuring ei alahinda sõjalist kaitset. Raporti eesmärgiks oli välja tuua, et erinevad aspektid mõjutavad üksteist ja vajalik on vaadata laiapindset julgeolekukontseptsiooni. EL peaks olema kaasatud Ukraina rahuprotsessi, sest vastasel juhul võib Ukraina muutuda suurriikide tehingute osaks.

Henn Põlluaas uuris, kust võtab uuring seisukoha, et konservatiivid soovivad vähendada vabadusi. Ta küsis, miks on uuringus nimetatud Ameerika Ühendriikide demokraatliku partei vasakäärmuslikku tiiba progressiivseks tiivaks. Uuringus on välja toodud ülemaailmse probleemina rahvastiku kasv ja tõmmatud on paralleel ka Eestiga, nagu Eesti oleks osa probleemist. Samas on „targa riigi“ ja „väikse riigi“ mudelite vastandumisel välja toodud, et Eestis pole demograafia kriisi ja lahenduseks on digitaliseerimine. Sellega eiratakse praeguseid tendentse, et Eesti rahvastik väheneb. Ta arvas, et laest on võetud väikeriigi refleksi, mis etendab vastasseisu droonimüürile ja kübervõimekusele. Samuti pole raportis sõnagi räägitud immigratsioonikriisist. **Holger Mölder** sõnas, et uuringus on kasutatud nimetusi, mis organisatsioonid on endale ise pannud. Maailmas on ideoloogiline vastasseis konservatiivide ja liberaalide vahel. Äärmuskonservatism ja vasakäärmus on tugevnemas ning nende vastandumist võimendab tehnoloogiline progress. Poliitilised vastasseisud toetavad Venemaa eesmärgi ja pakuvad võimalusi muuta teisi nõrgemaks. Uuring analüüsis immigratsiooni mõjutustegevuse kontekstis. **Marko Mikhelson** märkis, et positiivsed trendid demograafiapoliitikas ei kaalu üles välis- ja julgeolekupoliitika väikeriigi väljakutseid.

5. Eesti prioriteedid algaval ÜRO 81. Peaassambleel

Minna-Liina Lind märkis, et eelmisel aastal oli Ukraina-teemaliste ürituste vastu vähe huvi, kuna leiti, et tähelepanu vajavad ka Aafrika probleemid, ning osutati topeltstandarditele. Peaassambleel on Eesti põhihuviks Ukraina toetamine. ÜRO harta põhimõtted on olulised ja teadvustatakse Ukraina ülesehituskonverentsi toimumist. ÜRO ja multilateralismi säilimiseks tuleks ÜRO reformida ja Ameerika Ühendriigid arvavad sama. Tähtsaim teema on ÜRO peasekretäri valimine. Esile on tõstetud ka Rahvusvaheline kriminaalkohus, sest EL-i liikmed on selle liikmed, kuid Ameerika Ühendriigid mitte.

Käthlin Saluveer lisas, et Eesti kasutab kõrgetasemelist nädalat, et kohtuda paljude erinevate riikidega. Eelmisel aastal toimus palju Ukraina-teemalisi üritusi, kuid globaalse lõuna riigid neil ei osalenud. Tähelepanu juhitakse Venemaa jätkuval osalemisele ÜRO rahuvalves ning valminud raportile Venemaa toime pandud laste vastu suunatud vägivalla kohta. Olulisel kohal on ka merejulgeolek ja tehisaru. **Marko Mikhelson** ütles, et probleemiks pole Venemaa osalemine rahuvalves, vaid see, et Venemaa on üldse ÜRO liige.

Eerik-Niiles Kross uuris, kas kasutusel on termin „normipõhine maailmakord“. **Minna-Liina Lind** vastas, et „normipõhist maailmakorda“ enam ei kasutata ja üleval hoitakse „ÜRO põhikirja kohast reeglitel põhinevat maailmakorda“.

Mart Helme märkis, et ÜRO reformist on räägitud alates Nõukogude Liidu lagunemisest, kuid seda pole siiani suudetud ellu viia. Venemaa ÜRO-st välja viskamine pole lahendus. Ta uuris, kuidas on plaanis ÜRO reformida ja kas ÜRO peaassamblee saab ellu kutsuda ÜRO reformi. Ta küsis, kas Suurbritannia saab endiselt olla ÜRO julgeolekunõukogu liige, kui Šotimaa ja Walesi võimaliku iseseisvumise tulemusena riik laguneb. **Minna-Liina Lind** vastas, et Ameerika Ühendriigid plaanivad lahkuda suurel hulgal rahvusvahelistest organisatsioonidest, kuid mitte ÜRO-st, sest neile on oluline julgeolekunõukogu liikmesus. Reformidele on olnud vastu Hiina ja Venemaa. Venemaa ei peaks olema ÜRO liige, sest riik paneb toime inimsusevastaseid kuritegusid. Prantsusmaale ja Suurbritanniale on julgeolekunõukogu liikmesus oluline. Viimased viis aastat on tegeletud ÜRO reformi ellu kutsumisega peaassamblee kaudu, kuid viiel alalisel liikmel on lõplik otsustusõigus. **Eerik-Niiles Kross** ütles, et kui Suurbritannia jääb ilma Walesist, Põhja-Iirimaast ja Šotimaast, siis saab riik jätkata ÜRO julgeolekunõukogus. Sarnaselt jätkas Venemaa pärast Nõukogude Liidu lagunemist. **Marko Mihkelson** märkis, et enne Venemaa strateegilist lüüasaamist ei muutu ÜRO-s midagi.

Marko Mihkelson uuris, millised kohtumised on kõrgetasemelise nädala raames Eestile kõige olulisemad. **Minna-Liina Lind** vastas, et kuulatakse ära teiste riikide murekohad ja arutatakse Eestile kasulikke teemasid. **Käthlin Saluveer** märkis, et kohtutakse riikidega, kelle kaudu oleks võimalik infot viia järgmiste riikideni.

Mart Helme küsis, kas peaassambleel arutatakse ka Arktikaga seonduvaid teemasid. **Minna-Liina Lind** vastas, et Arktika pole ÜRO peaassamblee nädalal kesksel kohal.

Marko Mihkelson uuris, millised on Eesti seisukohad Kanada ja NB8 kohtumisel. **Minna-Liina Lind** vastas, et keskseteks teemadeks on Ameerika Ühendriigid ja ühine Ukraina toetus.

6. Info ja muud küsimused

Marko Mihkelson sõnas, et 5.-9. oktoobril plaanib väliskomisjon külastada Aserbaidžaaani ja visiidi tarvis on vaja moodustada delegatsioon. Viimati käis väliskomisjon Bakuus 2004. aastal. **Eerik-Niiles Kross** märkis, et ta saaks delegatsioonis osaleda. **Henn Põlluaas** kinnitas, et ta samuti osaleb delegatsioonis.

Otsustati:

6.1. Toetada väliskomisjoni delegatsiooni lähetust 5.-9. oktoobril Aserbaidžaaani, Bakuusse. Moodustada delegatsioon koosseisus Marko Mihkelson, Eerik-Niiles Kross, Henn Põlluaas ja komisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja. Lähetusega seotud kulud katta väliskomisjoni välislähetuste eelarvest. (konsensus: Mart Helme, Eerik-Niiles Kross, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Mihkelson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elise Ernesaks
protokollija